

170

Colecția POVESTIRI ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE

I. ZABELIN

O TRAGEDIE DINCOLO DE CERCUL POLAR

★★

EDITATĂ DE REVISTA
ȘTIINȚĂ ȘI TEHNICĂ

IGOR ZABELIN

O TRAGEDIE DINCOLO DE CERCUL POLAR

★ ★

Coperta — desen: DUMITRU IONESCU

Colecția „Povestiri științifico-fantastice"
Anul VII — Nr. 170 — decembrie 1961

REZUMATUL CAPITOLELOR PRECEDENTE

În podul unei case vechi din Krasnodar a fost descoperit un caiet cu jurnalul unui oarecare Zalţman. Acest caiet, ajungînd în posesia Academiei de ştiinţe, secţia geologică-geografică, se constată că însemnările se referă la o expediţie polară din anul 1913 (condusă de un oarecare Andrei Jilţov), care a dispărut fără urme, iar că Zalţman a fost singurul supravieţuitor.

Academia face apel la doi prieteni, geografii Verbinin şi Beriozkin, inventatorii unui aparat electronic numit „cronoscop“ care reproduce după anumite obiecte fapte din trecut.

Caietul este supus unui examen cronoscopic şi imaginile care se perindă pe ecran dau de bănuit că în timpul expediţiei s-a petrecut o tragedie. Nu pot fi însă obţinute detalii precise deoarece caietul este într-o stare proastă, multe pagini lipsindu-i.

Cele aflate graţie cronoscopului îi pasionează pe cei doi prieteni, care doresc să cunoască soarta expediţiei dispărute. Cu ajutorul Academiei, ei pleacă spre locurile străbătute cîndva de expediţia Jilţov. Ei caută o aşa-zisă Vale a celor-patru-stîlpi, unde după indicaţiile aparatului se petrecuse tragedia.

Expediţia cronoscopiştilor ajunge cu bine în Ciukotka şi după unele peripeţii găseşte locul căutat.

O TRAGEDIE DINCOLO DE CERCUL POLAR

(Urmare din numărul trecut)

CAPITOLUL VII

în care expediția cronoscopiștilor cere și capătă un elicopter, transportă cu el cronoscopul și după o întîrziere forțată își fixează baza în regiunea Văii-celor-patru-stîlpi, unde are loc prima recunoaștere, iar aceasta duce la rezultate surprinzătoare.

În timpul zborului spre Valea-celor-patru-stîlpi, pilotul și ofițerul de bord cercetaseră atent regiunea și ajunseră ușor la concluzia că nicăieri prin apropiere nu exista un teren pe care ar fi putut ateriza fără nici o primejdie avionul cu cronoscopul nostru. Asta părea că ne va da mult de furcă. Primul nostru gînd fusese să ne lansăm cu parașuta, fără cronoscop, să facem o recunoaștere în Valea-celor-patru-stîlpi, apoi, în formație de marș, să căutăm să ajungem la cel mai apropiat punct locuit. Aviatorii însă, care luară parte la discuția noastră, protestară în modul cel mai hotărît și veniră cu propunerea să cerem de la conducerea bazei lor aeriene un elicopter. Fără prea mare nădejde în vreun succes, expediarăm o radiogramă la Anadîr și — cît ai bate din palme — am și primit răspunsul : unul din elicoptere ne-a fost pus la dispoziție.

Ne trebuiră cîteva zile ca să montăm în elicopter cronoscopul și aparatajul auxiliar. Mașinile electronice sînt doar, după cum se știe, aparate extrem de fine, și eu împreună cu Beriozkin am trecut prin destule emoții pînă ce ne-am convins că toată povestea aceea se terminase cu bine și cronoscopul funcționează cum trebuie.

Totul era gata, doar să luăm elicopterul, cînd, pe neașteptate, începură ploile torențiale. Nori scămoșați și cenușii coborîți

pînă la fața pămîntului acoperiră toate „drumurile cerești", iar comandantul aeroportului refuză cu toată energia să încuviințeze decolarea noastră în astfel de condiții. Ce chin era să stai doar la cîteva ceasuri de zbor departe de țelul dorit, să tînjești, să blestemi și să privești într-una cum se scurge din cer fără încetare ploaia turbată, cum se măresc mlaștinile din tundră și cum apele rîurilor se umflă și devin tot mai mari. La Anadîr era tocmai perioada nopților albe și de douăzeci și patru de ore totul în jurul nostru era mohorît și trist. Pînă și țînțarii se topiseră de urît ; fapt era că dispăruseră cu desăvîrșire.

În sfîrșit, timpul se însenină. Dis-de-dimineață, ne luarăm zborul și nu după mult timp zărirăm oaza împădurită ce se distingea ca o pată în mijlocul pustiului arctic.

Elicopterul ateriză în apropierea colibei, dincolo de povîrnișul acoperit de zăpadă. După ce motorul se opri și elicea purtătoare înțepeni în aer, o liniște netulburată de nimic, o liniște, după cum o denumisem noi, lipsită de viață se lăsă în jurul nostru. Cu un ușor simțămînt de emoție coborîrăm din elicopter și ne uitarăm împrejur. În spatele nostru, apărînd valea de vînturile reci dinspre Oceanul Înghețat, se înălța ca un zid monolit lanțul munților Anadîr ; soarele tocmai lumina culmile lor rotunjite și calme, care păreau că acoperă întocmai ca o vizieră întreagă valea aceea, laolaltă cu păduricea și cu luminișul de zăpadă. Șuvoaie cenușii de grohotiș se desfăceau în fața noastră în mici rîulețe împietrite, în vreme ce alături chiar străluceau ca argintul viu sălciile arcuite spre pămînt, atît de mici încît le puteai acoperi cu amîndouă palmele ; în acele locuri creștea argințica, se iveau firave tulpinile subțiri acoperite de solzi verzi ale vuietoarei (Empetrum) și se întindeau tufișuri mici de licheni, în vreme ce printre pietre se zăreau ghemurile sîrmoase ale unei ciudate și rare specii de lichen negru și rigid — alectoriu.

În drumul nostru spre colibă furăm nevoiți să străbatem luminișul de zăpadă tot timpul cu impresia că luminișul era de fapt un lac ce înghețase pe neașteptate ; parcă ar fi suflat pe deasupra lui un vînt puternic, iscînd o mulțime de valuri și deodată, ca prin farmec, lacul ar fi înghețat și valurile ar fi înțepenit cu crestele lor înspumate și albe, repezite în sus. Speriați de elicopter, țiștarii ieșiră din găurile lor, chițcăind și privind cu spaimă spre noi.

Brațul fluviului Belaia, care n-avea nici o denumire și care pornea de undeva de pe povîrnișurile Anadîrului, nu era un rîu adînc, însă destul de lat. Deasupra apei se înălțau crestele netede și întunecate ale numeroșilor bolovani. Coliba se găsea pe malul stîng al rîului, iar crîngul de plopi se ivise și crescuse în voie pe malul drept.

Nu departe de colibă dădurăm peste cei patru stîlpi ai unor morminte. Cei doi de pe margine, care păreau să stea stingheri, erau vădit mai vechi decît ceilalţi ; încă de departe puturăm observa că lemnul lor înnegrit şi crăpat fusese bătut de palele multor vînturi, în vreme ce pămîntul surpat părea gata el însuşi să le răstoarne. Nici o inscripţie nu se păstrase pe aceşti stîlpi, poate chiar că nici nu existase aşa ceva vreodată. Se înălţau în mijlocul tundrei ca nişte monumente modeste fără nume închinate acelor eroi nenumăraţi care au trăit, au luptat şi au pierit pe aceste ostile pămînturi din Nord. Pesemne că fuseseră ridicaţi chiar în vremea întîilor expediţii care au descoperit aceste regiuni îndepărtate şi reci, probabil că înşişi tovarăşii celor dintîi căzuţi le vor fi înălţat ca pe nişte tragice şi modeste monumente, continuîndu-şi apoi drumul lor greu mai departe, înfruntînd viforniţele şi furtunile arctice. Alături de cei vechi fuseseră ridicaţi alţi doi stîlpi noi. Pe unul dintre ei, mai înalt, puturăm citi această inscripţie încă bine păstrată.

JILŢOV ANDREI PAVLOVICI
Expediţia polară rusă
1914—1916

Ne ocupam de soarta expediţiei dispărute cu patruzeci de ani în urmă şi desigur că nu mai nădăjduiam să mai găsim în viaţă pe vreunul dintre participanţii ei. Şi totuşi, în clipa cînd pe stîlpul mai mic descifrarăm cu multă greutate numele astronomului Mazurin, ne cuprinse pe toţi o tristeţe atît de adîncă, încît mîinile noastre parcă s-au întins singure spre căciuli, săltîndu-le de pe capetele noastre.

Vechea colibă joasă parcă era scufundată în pămînt. Înainte de a intra, a trebuit să curăţăm cu lopeţile prundişul grămădit în faţa pragului, dovadă că bătrînul bordei nu mai fusese de mult timp vizitat de vreun călător.

Îmi vine nespus de greu să redau acum prima impresie încercată la vederea lucrurilor ce mi s-au înfăţişat înăuntrul colibei. Era în orice caz un tablou cu totul straniu şi neaşteptat : pe podea zăceau răvăşite o mulţime de file de hîrtie rupte şi tăiate, smulse din caiete şi jurnale de drum, iar în mijlocul acestui haos se zăreau osemintele unui om. Am răsuflat uşuraţi ieşind din nou afară, bucuroşi că puteam simţi din nou adierea brizei reci, că puteam auzi şopotul rîului şi foşnetul frunzişului din pădure. Lumea ni se păru nespus de pură şi necuprinsă, şi ne trezirăm privind florile palide ale argintţicăi, tulpinile solzoase ale vuietoarei şi puful bumbăcă-

riței ce se clătina la fața mlaștinei, ne trezirăm privindu-le cu un sentiment ciudat, parcă atunci le-am fi văzut pentru prima oară în viața noastră.

Beriozkin, care tăcuse tot timpul, spuse deodată :

— De aici a pornit Zalțman să numere pașii, și arătă cu mîna spre liziera crîngului de plopi.

Vorbele lui ne aduseră pe toți la realitate. Ne-am întors în colibă, ocolind atenți osemintele cu resturile de îmbrăcăminte, am adunat toate hîrtiile, iar pilotul care ne ajuta la treaba asta găsi lîngă un perete un cuțit de vînătoare prins în întregime de rugină, dar pe care, în pofida ruginii, îl luă cu dînsul. Cu tot acest bagaj ne-am întors la elicopter ca să punem ordine nu numai în hîrtiile găsite, ci și în noianul de impresii pe care le-am trăit în ultimele ore cu atîta intensitate.

CAPITOLUL VIII

în care se exprimă prima părere despre hîrtiile găsite ; eu, împreună cu Beriozkin cedăm rugăminților pilotului și ale ofițerului de bord ca să asiste și ei la o demonstrație a cronoscopului în funcțiune, iar cronoscopul, dovedind din nou uimitoarele-i calități, ne permite să vedem cu propriii noștri ochi unele evenimente petrecute în urmă cu zeci de ani.

Pilotul ne destăinui că aterizase cu elicopterul mai departe de colibă cu gîndul să nu distrugă cumva, după cum se exprimase el, vreun „corp delict". Acum însă, după ce terminaserăm primele cercetări, luarăm hotărîrea să ne mutăm și să așezăm bivuacul nostru în imediata vecinătate a crîngului de plopi. După ce ridicarăm cortul și îmbucarăm în pripă o mică gustare, ne-am apucat, cu ajutorul entuziast al pilotului și al ofițerului de bord să examinăm hîrtiile găsite. Erau foarte încurcate, multe dintre ele se decoloraseră și se rupeau în mînă de îndată ce le atingeai, însă era clar că izbînda cercetărilor noastre atîrna acum numai de aceste foițe pline cu un scris mărunt și cu osebire greu de descifrat. Ca orice om al zilelor noastre, învățat din copilărie să citească și să scrie, era cu totul firesc să acordăm o însemnătate deosebită cuvîntului scris, documentelor. Chiar și în împrejurările acelea — deși eram primii din lume care posedau un cronoscop, un aparat în stare să reproducă în modul cel mai obiectiv și precis imaginile trecutului, mai bine decît orice altă dovadă scrisă, dovadă care, se știe, reflectă inevitabil simpatiile și antipa-

tiile autorului — ne-am așezat totuși să studiem aceste hîrtii, fără să ne gîndim la ajutorul aparatului nostru miraculos. Atitudinea noastră de indiferență față de cronoscop ne făcu să pierdem o groază de timp cu tot soiul de presupuneri absurde, fără sens.

Pilotul și ofițerul de bord, încîntați că puteau lua parte și ei la descifrarea hîrtiilor, se credeau cel puțin Sherlock Holmes în persoană și înjurau de zor pe „nemernicul" (expresia o folosea ofițerul de bord) care tăiase și împrăștiase într-un acces neînțeles de furie jurnalele participanților la vechea expediție polară.

— Naiba l-a adus ! spuse pilotul. Cum s-a putut întîmpla așa ceva ? Doar coliba asta se află într-un loc atît de izolat, încît nici măcar ciukcii nu îndrăznesc să vină pînă aici la păscut cu cerbii lor.

— Nu cred nici în ruptul capului că acest act cu desăvîrșire de neînțeles a fost făcut de cineva care a nimerit mai tîrziu aici, în colibă. După părerea mea, totul s-a întîmplat încă în anul 1916 și tocmai despre această întîmplare tragică voia să ne lase un cuvînt Zalțman înainte de a-și da sfîrșitul. Probabil că unul dintre participanții la expediție înnebunise și a fost nevoit să-l...

Beriozkin nu-și termină fraza, dar noi am înțeles foarte bine ce voia el să spună. Haosul care domnea înăuntrul colibei nu lăsa nici un fel de îndoială asupra prezenței intempestive a unui nebun furios.

— După toate prin cîte au trecut ei, spuse ofițerul de bord, multe s-ar fi putut întîmpla...

De data asta nu-l mai înjură pe acela pe care adineaori îl numise „nemernic".

Examinarea unor hîrtii vechi, decolorate și care ți se fărîmițează în mînă cere totuși o anumită pricepere. Și în acest domeniu aveam o experiență mult mai bogată decît Beriozkin și ceilalți doi ajutori ai noștri — pilotul și ofițerul de bord. De aceea, treptat, i-am înlăturat de la această muncă plină de migală, și ei trebuiră să se mulțumească aproape tot timpul a sta cu brațele încrucișate, lucru care, vedeam eu bine, îi plictisea cumplit. Probabil că tocmai de aceea gîndul pilotului și al ofițerului de bord se îndreptă spre elicopter, în cabina căruia aparatul nostru stătea fără să fie folosit. Ei ne pomeniră în termeni foarte politicoși despre făgăduiala că aveam să le arătăm chiar din prima zi cum funcționează cronoscopul.

— Iată, spuse ofițerul de bord, ridicînd cu grijă de pe masă cuțitul ruginit pe care îl găsise pilotul în colibă. Ce-ar fi să începem cu el ?

Cu tot respectul pe care-l nutrea față de orice document scris, simpatiile lui Beriozkin înclinau desigur și așa în cea

mai mare măsură spre cronoscop. La asta se adăuga de bunăseamă şi uşoara mîhnire că nu-i mai îngăduiam să cerceteze hîrtiile găsite, aşa că, hotărît să-i uimească pe cei doi tovarăşi ai noştri aviatori cu înalta perfecţiune a cronoscopului, cedă uşor rugăminţilor acestora.

— Dă-mi încoace vreun document, mă rugă el. Să vadă şi băieţii ce înseamnă cronoscopia.

Rugămintea lui nu prea îmi căzu bine: hîrtiile nu erau încă sortate şi sistematizate, socoteam că mai bine era să nu ne atingem deocamdată de ele. M-am codit şi am mormăit ursuz, dîndu-i de înţeles că dintr-un moment în altul puteam avea nevoie de oricare dintre pagini.

Temîndu-se că nu li se va arăta cronoscopul în timpul funcţionării, ofiţerul de bord mă scăpă din încurcătură clătinînd în faţa noastră cuţitul găsit în colibă.

— Nu puteţi încerca şi cu pumnalul ăsta ?

Ochii lui Beriozkin scînteiară de bucurie şi curiozitate. Pînă atunci ne mărginisem la cronoscopierea documentelor scrise, iată însă că acum se ivea dintr-o dată prilejul de a încerca aparatul cu un obiect niţel mai deosebit.

— Să mergem ! spuse el băieţilor. Lăsaţi-l pe Verbinin să vadă de hîrţoagele lui în voie.

În ce mă priveşte, pe mine mă interesa cel mai mult jurnalul lui Jilţov, şeful expediţiei. După ce comparai numeroasele texte şi scrisuri, descoperii în sfîrşit chiar însemnările lui Jilţov. Ele suferiseră foarte mult şi nu mă putui nici eu stăpîni să nu-l blestem pe nebunul care rupsese şi fărîmiţase jurnalele, totuşi munca mea înainta destul de bine şi nădăjduiam că într-o zi, două aveam să duc la bun sfîrşit selecţionarea preliminară a întregului material.

După ceasul meu se înnoptase de mult, dar îmi făcui mai departe de lucru, bucuros că în Ciukotka domnea ziua polară şi că amurgul scurt cobora abia spre miezul nopţii. Eram atît de absorbit în munca mea, încît am auzit strigătele lui Beriozkin ca prin vis şi nu le-am dat atenţie.

Beriozkin, cu pilotul în urma lui, năvăli val-vîrtej în cort.

— Dar ce-i cu tine ? Ai adormit ? mă întrebă nerăbdător. Noi tot strigăm şi strigăm ! Vino repede, repede ! am ajuns la o descoperire cu totul neaşteptată !

El mă trăgea după sine ca un zănatic, dar n-am ieşit din cort decît după ce am acoperit cu grijă documentele.

— Ce s-a întîmplat ?

Fără să-mi răspundă, Beriozkin şi pilotul mă însoţiră pînă la elicopter, ofiţerul de bord însă, o fire mai deschisă, sărind din elicopter ca să vină în întîmpinarea noastră, strigă :

— Rugina de pe cuţit este sînge oxidat ! Trase adînc aerul în piept, ca şi cum ar fi vrut să-şi liniştească bătăile inimii, şi apoi adăugă încet : Probabil că e vorba de o sinucidere.

Pe urmă, fără să-şi poată ascunde admiraţia, spuse: Ce să mai zic, e un aparat grozav, o adevărată minune!

— Crezi că ar putea fi vorba de o sinucidere?

— Da, chiar aşa e! îmi răspunse Beriozkin. De trei ori am pus în funcţiune cronoscopul, formulînd de fiecare dată altfel sarcina dată; rezultatul însă a fost mereu acelaşi.

— Cu cine seamănă acest om?

— Din păcate, imaginea este foarte puţin clară. Dar nici cu Zalţman şi nici cu omul cu faţa crudă nu seamănă...

— Zalţman! Ştim doar că Zalţman a murit la Krasnodar...

Beriozkin ţinu să mă contrazică:

— Parcă poţi uita acest lucru! Numai că pe ecran s-a arătat imaginea unui om... în general, fără caracteristici, fără amănunte şi fără semne particulare.

— Iar el..., şi am făcut un gest expresiv cu degetul mare în direcţia inimii.

— Aşa a fost, oftă Beriozkin.

— După cum se vede, Zalţman era cu totul îndreptăţit să aibă mustrări de conştiinţă şi să se întrebe dacă „au avut dreptate sau nu".

— Asta nu mai ştiu. Este ceva de neînţeles, recunoscu Beriozkin. Şi apoi nu este de loc limpede cînd anume s-au petrecut aceste evenimente...

Acest episod, care se întipărise bine în „memoria" cronoscopului şi care fusese relatat de către minunata noastră maşină în mod special pentru mine, îmi lăsă în suflet o impresie apăsătoare şi neplăcută; nu mi-ar fi de fel uşor să descriu tot ce s-a văzut pe ecran. Pot spune doar atît că, dacă ar fi să credem cronoscopul, sinucigaşul a fost într-o stare de furie groaznică. Cu toţii ne-am închipuit aşadar lesne că el fusese acela care sfîşiase documentele. Hotărîrăm să supunem cronoscopiei cîteva dintre paginile cele mai deteriorate, şi aparatul adeveri bănuielile noastre: pe ecran văzurăm un om, care, într-un acces de furie bezmetică, sfîşia, tăia şi zvîrlea în jurul său, fără nici o noimă sutele de file ale însemnărilor. Omul pusese mîna şi pe un cuţit, pe cuţitul acela de vînătoare care îi servise de bună-seamă pe urmă ca să-şi pună capăt vieţii.

Noi însă nu ne puteam da seama ce anume provocase această furie şi nici cum se vor fi comportat în această situaţie însoţitorii lui; ne întrebam: dacă nebunul a fost într-adevăr singur, unde au dispărut atunci ceilalţi? Totodată nu ştiam cum să ne explicăm motivul pentru care tocmai documentele privind expediţia au putut atrage mînia acestui om. Privind imaginea bărbatului care se mişca pe ecran şi ale cărui oseminte se găseau în colibă, mă gîndeam că furia lui atît de stranie venea nu din caracterul unui om dur, care în viaţă nu ţine niciodată seama de nimic, ci se datora mai

degrabă unei situaţii deznădăjduite şi fără ieşire. Dar poate că asta era numai o impresie de-a mea.

Rugaţi fiind de cei doi aviatori, am pus aparatul să demonstreze tot ceea ce se înregistrase pînă atunci în „memoria" lui cu privire la atît de încurcata poveste a expediţiei polare. Făcînd bilanţul faptelor cunoscute de noi, ne-am dat seama că nu ştiam decît aceste lucruri :

1) În oraşul Irkutsk, la expediţia lui Jilţov, s-au ataşat doi deportaţi politici : Rozanov şi Zalţman ;

2) expediţia a pornit în largul Oceanului Îngheţat şi doi ani mai tîrziu unii dintre participanţii ei au nimerit în bordeiul din Valea-celor-patru-stîlpi, unde doi dintre ei, Jilţov şi Mazurin, şi-au sfîrşit zilele ;

3) în bordeiul din Valea-celor-patru-stîlpi, cercetătorii polari, fără a se cunoaşte motivul, au lăsat nişte documente şi au plecat, iar un om, pesemne unul dintre participanţii la expediţie, a căutat să distrugă documentele şi apoi s-a sinucis ;

4) Zalţman a putut să ajungă pînă la Krasnodar, unde a murit de tifos ; înainte de moarte, el a avut groaznice mustrări de conştiinţă, a căutat să-şi răspundă singur dacă ei au procedat just sau nu, iar în însemnările sale făcea mereu comparaţie între deportatul politic Rozanov şi Cerkeşin, comandantul goeletei ;

5) Rozanov a căzut în luptele contra bandelor lui Kolceak, apărînd puterea sovietică în Siberia răsăriteană, iar osemintele lui se află într-un mormînt comun de pe malul Baikalului...

Chiar din primul moment m-am gîndit că osemintele găsite în colibă trebuie să aparţină lui Cerkeşin, cu toate că nici azi nu-mi pot da seama de ce anume am avut acest presentiment. Beriozkin însă începu să-mi demonstreze că, judecînd după însemnările lui Zalţman, Cerkeşin trebuia să fi fost un bărbat cu caracter tare, înzestrat cu o voinţă de fier, de bună-seamă un om temerar, şi bănuiala că el s-ar fi sinucis era pur şi simplu absurdă.

— Dacă vrei să ştii, adăugă Beriozkin, aşa ar fi putut să procedeze numai un om cu caracterul lui Zalţman şi nicidecum unul cu caracterul lui Cerkeşin...

— Zalţman însă..., începui eu.

— Da, aici se pare că ai dreptate. Zalţman a ştiut să treacă pînă atunci prin nenumărate încercări, aşa că eu sînt înclinat să cred că aici este vorba de altcineva...

Ne-am hotărît să lăsăm deschisă această problemă și să nu ne mai spargem de pomană capul, doar aveam un maldăr de documente, care, fără îndoială, trebuiau să ne lămurească încă multe lucruri.

CAPITOLUL IX

în care, după notele reconstituite ale lui Jilțov, se dă descrierea primei etape din activitatea expediției, se ia cunoștință în mod amănunțit de caracteristicile fiecărui participant la călătorie și cuprinde totodată unele cugetări, ca, de pildă, aceea că „istoria se repetă uneori".

Toate paginile din jurnalul lui Jilțov care se conservaseră mai bine le-am putut descifra destul de ușor, recurgînd numai în rare cazuri la ajutorul cronoscopului. Jilțov scria detaliat, precis, cu vădită bunăvoință față de toți participanții la expediție, fără să pomenească despre el însuși, adică scria așa cum obișnuiau să scrie în marea lor majoritate călătorii din patria lui. Prin aceasta, el cîștigă repede simpatia noastră, iar însemnările sale cuceriră fără greutate deplina noastră încredere. Însemnările altor participanți la expediție, pe care le-am citit mai tîrziu, ne-au ajutat și ne-au îngăduit să ne formăm o părere exactă despre Jilțov. El aparținuse minunatei școli a marinarilor ruși, care a dat oameni de o cultură înaltă, umani, devotați științei, oameni cu un orizont larg, cu o minte clară și cu o voință de fier. Astfel au fost Krusenstern și Lisianski, Lazarev și Bellingshausen, Kotzebue și Nahimov, Litke și Sedov. În jurnalul lui Jilțov lipseau aproape cu desăvîrșire cugetările abstracte, dar întreaga structură a gîndurilor sale, simpatiile și antipatiile ce se strecurau printre rînduri ne îngăduiră să ne dăm seama că dacă el n-a fost un om cu idei revoluționare a fost însă în mod incontestabil un savant cu vederi progresiste. Acest lucru ni-l confirmau faptele, și în primul rînd atitudinea lui Jilțov față de Rozanov și Cerkeșin. Destinele acestor trei oameni cu concepții și caractere atît de deosebite s-au unit strîns într-un nod complicat chiar în clipa cînd expediția părăsise Iakutskul ca să iasă în largul Oceanului Înghețat.

Jurnalul lui Jilțov cuprindea o însemnare amănunțită a călătoriei și ea reținea din primul moment atenția. Stilul

acestor însemnări era în primul rînd neobișnuit prin tonul de justificare pe care autorul lor se părea că-l adoptase, cu toate că în înțelesul direct al cuvîntului Jilțov nu se justifica de fel. Îndată după plecarea lor din Iakutsk, atunci cînd „Zarea-2" se îndrepta în jos pe fluviul Lena, el însemnase în jurnal că echipajul goeletei nu era complet și că undeva pe parcurs urma în mod neapărat să mai fie angajat încă un marinar; Jilțov argumenta acest lucru foarte detaliat, și pe pagina următoare am descoperit o mică notiță de două rînduri care spunea că pe bordul goeletei a fost angajat în calitate de marinar S. S. Rozanov. Ne-a părut cam curios că Jilțov personal l-a angajat pe acest marinar, de obicei echipajul se completează de către comandantul sau căpitanul vasului. Jilțov notase mai departe în mod conștiincios că locotenentul Cerkeșin protestase energic împotriva luării pe bord a încă unui deportat politic. Jilțov însă își impuse voința și punctul său de vedere.

Acest episod lămuri dintr-o dată multe lucruri. În primul rînd ne aminteam că Rozanov lucrase împreună cu Zalțman la Șantierul din Iakutsk și că prin urmare ar fi putut să fie angajat de expediție chiar de atunci. Probabil că l-a împiedicat ceva. Toți înclinam spre ideea că Rozanov se afla sub un control mai strict decît Zalțman și că autoritățile locale i-au refuzat aprobarea de a pleca: oricum, se știa că expediția avea de gînd să se apropie de malurile Americii. Rozanov însă dorea foarte mult să facă parte din echipaj, și Jilțov, care nu putea să nu cunoască părerea autorităților, l-a simpatizat și l-a ajutat: Rozanov s-a alăturat expediției abia pe parcurs, cu toate protestele lui Cerkeșin...

După ce a ieșit din apele fluviului Lena în Marea Laptev, „Zarea-2" se îndreptase spre insulele Novosibirsk. Marea era la anotimpul acela liberă de ghețuri și în drumul goeletei nu se iveau decît rareori sloiuri de gheață mîncate de apa mării și care se fărîmițau ușor sub etravă. După cîteva zile, „Zarea-2" se apropie de insula Vasilevski, care se află chiar pe linia drumului maritim spre insulele Novosibirsk. Această insulă fusese descoperită încă în anul 1815 de iakutul Maksim Leahov, care mergea pe jos peste marea înghețată de la gurile Lenei spre insula Kotelni și care se rătăcise în drum. Probabil că Jilțov nu cunoștea acest lucru, însă pe insula Vasilevski acostaseră în 1912 vasele expediției hidrografice ruse „Taimîr" și „Vaigaci" și aceasta fusese descrisă amănunțit. Întîlnirăm și în jurnalul lui Jilțov o descriere sumară a

insulei, acesta notînd că ea este de dimensiuni reduse, că-i puţin înaltă, că solul îi e format din nisip, pămînt galben şi gheaţă şi că valurile mării îi distrug în mod energic malurile... Fără să zăbovească mult în regiunea acestei insule, „Zarea-2" îşi continuă drumul spre insula Kotelni şi, profitînd de vremea favorabilă, făcu încercarea să ocolească insulele Novosibirsk prin partea de nord. Reuşind acest lucru, „Zarea-2" putu să înainteze spre nord cu cîteva grade mai sus decît au făcut-o alte vase pînă atunci. Într-o zi însă, Jilţov observă în nori reflexul atît de caracteristic al gheţurilor, iar în ziua următoare gheţuri uriaşe, grele şi compacte opriră drumul goeletei. Cîtva timp „Zarea-2" căută să manevreze spre marginea gheţurilor, sperînd să înceapă perioada topirii acestora, fiind forţată totuşi să se retragă şi să pornească în direcţia insulei Bennett, descoperită cu un secol în urmă de către De Long şi care fusese ultimul refugiu al lui Toll şi al însoţitorilor lui...

„Zarea-2" trecuse şi prin locurile unde se presupunea că s-ar găsi „Pămîntul lui Sannikov", dar nu-l descoperi. Jilţov chiar consacră acestui fapt cîteva pagini din jurnalul său, pagini extrem de interesante. Aducea fapte care dovedeau că „Pămîntul lui Sannikov" nu există, dar — lucru curios — el continua să creadă în ceea ce povestiseră oamenii care susţineau că văzuseră acest pămînt şi tocmai de aceea socotea că această problemă, ca şi în trecut, trebuie să rămînă deschisă. Ne făcură o deosebită plăcere rîndurile în care Jilţov scria că este absolut încredinţat că nu trebuie să existe nici un dubiu în ceea ce priveşte cinstea lui Sannikov, care nici nu se gîndea să-şi atribuie nişte descoperiri nereale, sau să fie vreo îndoială în ceea ce priveşte conştiinciozitatea ştiinţifică a lui Toll. Ei, ca şi alţi mulţi exploratori ai Arcticei, consemnau ceea ce au putut să observe şi n-ar fi scris niciodată un lucru pe care nu l-au văzut vreodată ; acestea erau aproape exact cuvintele din jurnalul lui Jilţov.

Pe mine, ca şi pe Beriozkin, mă interesau foarte mult caracterizările făcute de către Jilţov asupra participanţilor la expediţie ; însufleţite, binevoitoare, deci, fără îndoială, juste, ele ne ajutară la formarea unei idei exacte despre relaţiile statornicite între participanţii expediţiei, iar mai tîrziu ne ajutară să înţelegem pe deplin pricina evenimentelor tragice din Valea-celor-patru-stîlpi...

Cerkeşin — comandantul vasului, locotenent... Un marinar cu experienţă, un navigator excelent, care a mai partici-

pat la cîteva expediţii arctice; dar, în special, cu o oarecare teamă, Jilţov sublinia următoarele trăsături caracteristice: capabil, curajos, perseverent şi arogant, exigent pînă la cruzime, partizan al măsurilor aspre, avînd o atitudine rău-voitoare faţă de echipajul inferior şi iakuţi.

Mazurin — astronom... Un om binevoitor, cu bun-simţ, dar uşor influenţabil, în schimb un cunoscător perfect al meseriei sale; pentru prima oară ia parte la o expediţie polară.

Konoplev — colaborator ştiinţific, etnograf, zoolog... Un mare entuziast în meseria sa, bărbat cu mintea clară şi cu mult suflet, care caută să vadă în orice om pe un frate al său; Jilţov a făcut la această caracterizare sumară un mic adaos: adeseori este extrem de tăios în convorbirile lui cu comandantul navei.

Caracterizarea lui Zalţman coincidea perfect cu părerea pe care ne-am format-o şi noi despre el, după ce luasem cunoştinţă de cele scrise în însemnările sale; în glumă, Jilţov îl poreclise „conştiinţa" expediţiei.

Kovorov — ajutor de comandant al vasului... Un om tînăr, cinstit, o fire aprinsă, plin de rîvnă în exerciţiul funcţiunii, însă fără multă experienţă.

Din păcate, în jurnalul lui Jilţov nu se dădea nici o caracterizare şefului şi membrilor echipajului; n-a scăpat nici un cuvînt nici despre Rozanov; numele lui apăru însă pe neaşteptate mai tîrziu, în celelalte pagini ale jurnalului.

Îndată după ieşirea în larg, comandantul goeletei, locotenentul Cerkeşin, procedă la realizarea planului stabilit de el dinainte. La început totul părea natural: comandantul cerea o respectare strictă a disciplinei, pedepsea cu asprime orice vină reală sau aparentă. Echipajul, ca şi ceilalţi participanţi la expediţie, muncea conştiincios, pe Cerkeşin însă acest lucru îl interesa prea puţin; el introdusese pe goeletă un regim de cazarmă, căuta ca oamenii să muncească întocmai ca nişte roboţi, îndeplinindu-i orbeşte fiecare ordin, înăbuşea orice iniţiativă care nu pornea de la el; atitudinea sa dispreţuitoare faţă de personalul inferior crease o atmosferă grea, apăsătoare... Nu se ştie cum ar fi decurs evenimentele fără prezenţa pe goeletă a deportatului politic Rozanov, un om care îşi închinase întreaga lui viaţă luptei împotriva asupritorilor, indiferent de ideile lor politice. Într-un timp scurt, el a ştiut să-şi apropie pe membrii echipajului, iar atunci cînd Cerkeşin a încercat să introducă pe vas pedeapsa cu bătaia marinarii în frunte cu Rozanov s-au răsculat împotriva sa.

Rozanov s-a prezentat întîi singur la Jilţov şi, în numele întregului echipaj, i-a expus cerinţele lui. Jilţov nu s-a mirat şi nici nu s-a indignat ; de fapt şi el observase de la o vreme cu amărăciune şi surprindere regimul aspru al lui Cerkeşin şi se declară de acord cu Rozanov în ce privea zădărnicirea acestor planuri. Cauza conflictului fusese formulată cu limpezime în notiţele sale chiar de Jilţov : pe mare, pentru un vas, toată răspunderea o poartă comandantul navei, iar Cerkeşin, folosind cu abilitate acest lucru, hotărîse să împingă pe şeful expediţiei pe planul al doilea şi să ia în mîinile sale toată puterea ; om deştept, Cerkeşin înţelegea că acest lucru îl poate realiza numai cu condiţia supunerii resemnate a întregului echipaj şi de aceea căuta să înfricoşeze şi să intimideze oamenii. Această încercare însă de a provoca o răsturnare în sînul expediţiei nu l-a surprins şi nici nu l-a descurajat pe Jilţov. Nu numai pentru că el era un om înzestrat cu un profund spirit de observaţie, care îşi dădea seama la timp chiar şi de cea mai neînsemnată primejdie, nu numai pentru că era un om hotărît şi care nu se pierdea cu firea într-un moment greu, dar pentru că astfel de evenimente se mai petrecuseră o dată în faţa ochilor lui Jilţov.

Din păcate, în unele împrejurări, se pare că istoria se repetă. În timpul expediţiei lui Toll din 1902 comandantul vasului „Zarea", locotenentul Kolomeiţev, a încercat să facă acelaşi lucru ca şi locotenentul Cerkeşin. Pe atunci, vasul „Zarea" staţiona pe malul Taimîrului, şi Toll, dînd dovadă de energie şi de o hotărîre nestrămutată, îl destitui fără vorbă pe acel înfocat partizan al pedepselor corporale, pe acel om ahtiat după putere care se numea Kolomeiţev, trimiţîndu-l cu un vînător îndărăt în estuarul Ienisei, pentru ca în locul său să-l numească apoi pe Metisen...

Iată de ce Rozanov şi cu Jilţov deveniră aliaţi în lupta împotriva lui Cerkeşin. N-avură mult de aşteptat şi, ca toţi aventurierii în general, Cerkeşin întrecu repede măsura ; toată lumea se ridică împotriva lui, inclusiv şeful expediţiei, echipajul şi colaboratorii ştiinţifici. Planurile ascunse ale lui Cerkeşin nu izbutiră să prindă viaţă, însă, din păcate, Jilţov n-avea cum să scape de Cerkeşin : vasul se găsea în largul mării. Cerkeşin recunoscu pînă la urmă că procedase greşit, şi alte încercări de a pune mîna pe putere nu mai avură loc. Cu o bucurie deschisă, Jilţov putu astfel să noteze în jurnalul său că Cerkeşin îşi recunoscuse greşelile şi că ele nu se vor mai repeta.

Acest episod ne lămuri în privința divergențelor dintre Jilțov și Cerkeșin, cît și asupra poziției lui Rozanov în desfășurarea conflictului. Jilțov, care prevăzuse dificultățile ce le avea de întîmpinat cu Cerkeșin, avea nevoie de Rozanov, care era un om în stare să poată ține piept comandantului navei. Cît despre Cerkeșin, acesta, plănuind complotul său, înțelegea că Rozanov putea fi o piedică nespus de grea în calea sa. Atît Jilțov, cît și Rozanov, amîndoi oameni inteligenți, nu greșiseră cu presupunerile lor.

Scurt timp după aceste evenimente fu observat de pe bordul vasului „Zarea-2" în direcția nord „un cer de apă", cu alte cuvinte în nori se vedea reflexul șters și cenușiu al apei eliberate de ghețuri. Cerkeșin veni cu propunerea să se încerce croirea cu orice preț a unui drum pînă la acea porțiune de apă eliberată de ghețuri. Jilțov fu de acord, și goeleta își începu drumul anevoios printre ghețuri. Vîntul, schimbîndu-și brusc direcția, contribui la împrăștierea ghețurilor, încît „Zarea-2", trezindu-se cu drumul liber în fața ei, înaintă tot mai departe, dar, dintr-o dată vîntul își schimbă din nou direcția și cîmpurile de gheață, punîndu-se în mișcare, încercuiră iar vasul expediției. Jilțov însemnase în legătură cu acest episod în jurnalul său o frază laconică: „Eroul zilei de astăzi este Cerkeșin; numai datorită faptului că își cunoaște atît de bine meseria expediția a scăpat de mari neplăceri".

Către sfîrșitul verii arctice, goeleta „Zarea-2" se apropiase de insula Bennett, cea mai mare insulă din arhipelagul De Long, deluroasă și nelocuită de nimeni... Cu treisprezece ani în urmă, de pe insula Bennett pornise pe o gheață nesigură de noiembrie în ultimul său drum cercetătorul polar Toll, care așteptase zadarnic întoarcerea vasului „Zarea"... „Zarea" putrezea undeva pe malul golfului Tiksi, iar în fața stîncilor insulei Bennett stătea astăzi o altă goeletă „Zarea-2", al cărei echipaj își propusese să ducă la bun sfîrșit munca începută de Toll...

Cîțiva dintre participanții expediției traversară cu o barcă apa golfului pînă la țărmul stîncos și, împărțindu-se în două echipe, începură explorarea acestuia. Konoplev, Zalțman și Mazurin o luară într-o direcție, iar Jilțov cu iakuții Leapunov și Mihailov împreună cu marinarul-vîslaș Rozanov porniră în căutarea colibei pe care o construise aci, cu ani în urmă, Toll.

Pe nesimțite, cerul se întunecă și abia în clipa cînd o răbufnire puternică de vînt îi izbi obrazul, Jilțov înțelese că urma să izbucnească o furtună grozavă și că toată lumea tre-

buia să se întoarcă pe vas. Jilţov, Rozanov şi iakuţii Leapunov şi Mihailov porniră în grabă spre ţărmul unde priponiseră barca. Jilţov înainta în faţă. Treceau tocmai peste un gheţar a cărui margine cădea abrupt spre mare, cînd o puternică pală de vînt îl trînti pe Jilţov. Şeful expediţiei se rostogoli spre prăpastie şi numai printr-o întîmplare fericită, graţie unei crăpături adînci în care se opri, scăpă cu viaţă. Rozanov şi iakuţii strigară de sus, Jilţov însă nu putu da nici un răspuns. Leşinase. Furtuna devenea tot mai puternică şi vîntul în rafale te arunca la pămînt. Oamenii riscau în orice clipă să fie zvîrliţi de-a dreptul în mare. Nimănui însă nu-i trecu prin minte să-l părăsească pe Jilţov. Rozanov şi Leapunov rămaseră sus, de strajă, iar Mihailov, un om mărunt şi sprinten, se lăsă în jos pe o frînghie pînă la Jilţov. Acesta era în viaţă, însă, zdrobit de stînci, nu mai putea înainta singur. Cu mare greutate, ei înşişi sleiţi de puteri, iakuţii şi Rozanov îl traseră în sus pe şeful expediţiei şi, purtîndu-l apoi pe braţe, se îndreptară spre locul unde nădăjduiau să dea peste barcă. O găsiră, îi găsiră şi pe ceilalţi oameni care debarcaseră împreună cu ei, însă „Zarea-2" dispăruse ; pe o astfel de furtună, fără îndoială că nu mai putuse sta lîngă ţărmul stîncos al insulei...

După cîteva ore, pe mare începură să apară sloiurile de gheaţă. Vîntul continua să bată puternic în rafale. Nimeni nu se bucura la vederea acestui lucru. Gheţurile coborau încet dinspre nord şi, ca o barieră de neînvins, se ridicau între insulă şi goeletă, care se lupta cu furtuna undeva în largul mării... Atît Jilţov, care era greu rănit, cît şi ceilalţi participanţi ai expediţiei rămaşi pe insulă îşi dădură seama că erau sortiţi pieirii în cazul că „Zarea-2" nu reuşea să străbată gheţurile şi să ajungă pînă la ei. Toll, care fusese şi el în aceeaşi situaţie, era prevăzut cu îmbrăcăminte caldă, cu alimente şi însoţitorii lui erau sănătoşi... Şi totuşi dispăruseră cu toţii fără urmă în mijlocul gheţurilor... Oamenii care stăteau adăpostiţi într-un cort mic în jurul lui Jilţov n-aveau însă nici provizii şi nici haine călduroase. Cu toţii, fără deosebire, se gîndeau la un singur lucru : va putea străbate oare Cerkeşin pînă la ei sau va bate în retragere, cum a făcut pe timpuri şi Matisen ?...

Trecu prima zi, apoi a doua, a treia... Insula fu blocată în întregime de gheţuri şi nicăieri la orizont nu se mai văzu „un cer de apă"... În starea lui Jilţov nu interveni nici o ameliorare. În sinea lui, el era sigur că va muri, cu toate că Zalţ-

man căuta să-l convingă că rănile nu-i prezentau nici un pericol. Jilţov însă se gîndea la altceva ; se gîndea că va trebui să-şi curme singur viaţa, ca să nu răpească tovarăşilor ultima lor speranţă de salvare...

Nu se ştie cum s-ar fi terminat această şedere forţată pe insulă, care şi dura de două săptămîni, dacă nu erau iakuţii, meşteri neîntrecuţi în vînatul cerbilor. Pe urmă, la vreo două săptămîni, o dîră subţire de fum se ivi la orizont : era „Zarea-2", care căuta cu încăpăţînare să ajungă pînă la insulă. Cerkeşin nu-i uitase. Dar goeleta nu putu să se apropie de insulă, iar naufragiaţii fură nevoiţi să se îndrepte pe jos, pe gheaţă, ca să ajungă la vas. La jumătatea drumului, ei fură întîmpinaţi de tovarăşii lor, şi peste o jumătate de ceas întreg efectivul expediţiei era adunat pe bordul goeletei... Cerkeşin, tras la faţă şi istovit de atîtea nopţi nedormite, predete comanda ajutorului său şi, fără să mai asculte mulţumirile celor salvaţi, se retrase în cabina lui şi adormi buştean.

„Zarea-2" îşi continuă drumul...

La acest pasaj al jurnalului pe care îl scria Jilţov, acesta notase în obişnuitul său stil concis şi fără înflorituri : „Noi toţi, dar în special eu, ne datorăm viaţa lui Cerkeşin".

CAPITOLUL X

care cuprinde cîteva reflecţii despre „Pămîntul lui Sannikov", este dezgropat caietul ascuns de Zalţman şi se povesteşte în continuare despre soarta expediţiei lui Jilţov.

...Vremea începu să se strice. O măzăriche de zăpadă zgrunţuroasă bătea în prelata cortului. Nu se mai auzea chiţcăitul ţiştarilor, care stăteau acum ascunşi în găurile lor. Nori grei, plutind la mică înălţime deasupra capetelor noastre, se îndreptau spre sud. Venind cine ştie de unde, un pescăruş polar se roti deasupra Văii-celor-patru-stîlpi, ţipînd a jale, parcă supărat că n-avea nici o întindere de apă în apropiere, apoi îşi luă repede zborul în direcţia sud-vest, spre Markovo, dar atît mie cît şi lui Beriozkin ni se părea că aci, în valea aceasta ciudată, cronoscopul nostru ne mai putea fi de folos şi că în general noi îl folosisem prea puţin pînă atunci şi, într-un anume sens, chiar fără pricepere.

— De altfel, nu putem şti dacă cronoscopul a zugrăvit în întregime adevărat întîmplarea cu acest om, spuse Beriozkin, vorbind despre osemintele aflate în bordei şi uitîndu-se ba la pilot, ba la ofiţerul de bord.

Amîndoi începură să protesteze, era limpede însă că în Beriozkin se iscase o undă de neîncredere în forţele propriei sale invenţii : lăsînd în jos capul său cît o baniţă, el începu să treacă în revistă toate defectele reale şi imaginare ale aparatului. Pe mine era cît pe-aci să mă scoată din sărite acest lucru, dar îmi recăpătai repede sîngele rece, gîndindu-mă că Beriozkin era de bună-seamă obosit. Mă simţeam ostenit şi eu. Se împlineau cîteva luni de cînd tot umblam pe urmele expediţiei, tot căutam, comparam şi chibzuiam. Gîndul cu privire la soarta expediţiei nu ne mai ieşea din cap nici ziua, nici noaptea. Şi iată că acum, cînd eram atît de aproape de ţelul nostru, oboseala îşi arăta colţii ei ameninţători. Ar fi trebuit să ne distrăm cu ceva, să vorbim despre alte lucruri decît despre expediţie ori să fi făcut o excursie prin munţii din apropiere, dar ca să vorbim despre altceva n-aveam poftă, iar ca să umblăm prin munţi, asta ar fi însemnat să colindăm exact locurile pe unde, cu zeci de ani în urmă, trecuse şi expediţia lui Jilţov...

Ieşirăm din cort. Vîntul se înteţise şi fulgii ascuţiţi de zăpadă, ca nişte ace, îmi biciuiră obrajii. Plopii fremătau deznădăjduit, vîrfurile lor se îndoiau aidoma unor mari arcuri spre pămînt, frunzele îngălbenite, uscate zburau pieziş, căzînd în apele fluviului şi pe ţărmul pietros, unde zăpada şi începuse a se aşterne într-un strat alb şi scînteietor. Un lemming (Lemmus) rătăcit, mic, cu blăniţă roşcată, ţipînd ascuţit, nimeri între picioarele mele şi o zbughi speriat în mica lui vizuină. În clipa aceea îmi veni în gînd ideea ce bine ar fi să găsesc locul unde Zalţman ascunsese caietul. Foile găsite în colibă ne-au făcut să uităm pentru un timp de Zalţman, acum însă gîndurile mele se întorceau iar spre el. Nu-mi ieşea din cap de ce anume purtarea lui fusese atît de ciudată. Era doar limpede că o parte din materialul expediţiei fusese lăsat anume în bordei. De ce mai căuta el atunci să ascundă caietul acela ? Gîndindu-mă la toate aceste lucruri, trecui rîul spre colibă şi, întors cu faţa în direcţia nord-vest, numărînd paşii, înaintai cu destulă greutate împotriva rafalelor turbate de vînt ; lăsînd rîul în spate, mă afundai în pădurice şi, în momentul cînd numărul paşilor ajunse aproape de o sută patruzeci, mă trezii în faţa unui plop răsturnat. Trunchiul

plopului, falnic încă, se conservase destul de bine; e știut faptul că în Nord pomii putrezesc foarte încet. Așa am ajuns și m-am oprit pe locul unde socoteam că Zalțman își ascunsese caietul. Mă întorsei repede la colibă ca să iau cu mine o lopată.

În cort se discuta despre „Pămîntul lui Sannikov". În lipsa mea, ofițerul de bord, un om încă tînăr, sosit abia de curînd în Nord, venise cu ideea că expediția lui Jilțov reușise totuși să găsească „Pămîntul lui Sannikov". El dorea din toată inima acest lucru și de aceea credea că așa s-a și întîmplat. Beriozkin și pilotul rîdeau cu vădită poftă, dar el nu se lăsa.

— Ah, și voi! tocmai spunea el cu oarecare dispreț în clipa cînd mă apropiam de cort. Jilțov a trăit acum aproape o jumătate de secol și totuși credea în oameni, credea în cinstea lor, pe cîtă vreme voi...

— N-ai decît să-l întrebi pe Verbinin dacă nu ne crezi, spuse Beriozkin, care se simți puțin jignit. Dacă „Pămîntul lui Sannikov" exista, de mult ar fi fost găsit. Doar atîtea spărgătoare de gheață străbat această regiune, atîtea avioane zboară deasupra ei... Și la urma urmei el a fost căutat chiar și de o expediție specială.

— Asta înseamnă oare că a mințit și Sannikov, au mințit și ceilalți?

— Vor fi greșit oamenii de bună-seamă, spuse pilotul. Oricui i se poate întîmpla. Mai cu seamă în Arctica.

Ofițerul de bord se uita la mine cu vădită speranță.

— Și eu îi cred pe toți cei care susțin că au văzut „Pămîntul lui Sannikov", intrai în vorbă. Și pe Sannikov, și pe evenkul Djergheli, și pe Toll. Jilțov are, desigur, dreptate: aceștia au fost oameni care au scris despre lucruri pe care le-au văzut într-adevăr, iar despre ceea ce n-au văzut n-aveau de ce să povestească. Gîndiți-vă singuri, cu ce scop era să mintă Sannikov? În nădejdea că va primi vreo răsplată oarecare din partea țarului?... Nu, nici nu i-a trecut prin minte una ca asta, el nici nu s-a gîndit să-și comunice la Petersburg descoperirea, așa cum a făcut, de pildă, negustorul Leahov. Doar chiar Ecaterina a II-a a botezat cu numele lui două insule — Marele Leahov și Micul Leahov, acordînd acestui bărbat întreprinzător dreptul de monopol pentru exploatarea colților de mamut!... Sau să luăm ca exemplu pe evenkul Djergheli. Dorința lui de a putea vizita „Pămîntul lui Sannikov" a fost atît de fierbinte, încît i-a și mărturisit lui Toll că

ar fi gata să-şi dea chiar viaţa numai să calce măcar o dată pe acest misterios tărîm. Nu, astfel de oameni n-ar fi putut să-şi calce pe conştiinţă şi să mintă.

— E foarte patetic ceea ce zici, dar nu-i încă îndeajuns de convingător, spuse Beriozkin. Nu poţi vedea un lucru care nu există...

— Mirajul, spuse pilotul.

— Nu, nu este un miraj, răspunsei eu. „Pămîntul lui Sannikov" a existat şi chiar dacă n-a existat totuşi putea fi văzut !...

Pilotul pufni în rîs. Chiar şi ofiţerul de bord, aliatul meu, începu să zîmbească.

— Mai bine zis sînt două ipoteze, care explică povestea misterioasă despre „Pămîntul lui Sannikov". Dacă vă amintiţi, în jurnalul lui Jilţov se vorbeşte de insula Vasilevski.

— Îmi aduc aminte, spuse pilotul.

— Voi credeţi că Jilţov a văzut această insulă ?

— Desigur !

— Şi totuşi această insulă nu există...

— Cum aşa ?

— Foarte simplu. Nu există, aşa e. N-ai decît să controlezi hărţile.

— Nu, Jilţov n-a putut să mintă !

— Dar Sannikov cum a putut ? se amestecă ofiţerul de bord, triumfător.

— Insula Vasilevski au văzut-o şi iakutul Mihail Leahov, şi participanţii la expediţia hidrografică rusă de pe vasele „Taimîr" şi „Vaigaci", şi Jilţov cu însoţitorii lui... Însă în 1936 vasul sovietic „Kronometr", care primise însărcinarea să cerceteze această insulă, n-a mai găsit-o... Insula se topise. Pe locul ei s-a găsit doar un banc adînc de nisip numai de doi metri şi jumătate. Iar acum, de curînd, între anii 1940—1950 n-a dispărut tot astfel insula Semenovski ?...

— Şi, chiar aşa, să se fi topit ca o bucăţică de zahăr ? întrebă cu neîncredere pilotul.

— Aţi uitat că solul acestor insule se compune din gheaţă foarte compactă, din depuneri de nisip şi pămînt galben ?... Arctica fiind astăzi în stadiu de încălzire, aceste gheţuri se topesc, şi astfel insulele dispar. Prima ipoteză ar fi deci că „Pămîntul lui Sannikov" a existat într-adevăr, dar că el s-a topit. Chiar şi analiza solurilor marine mai spre nord de insulele Novosibirsk confirmă acest lucru.

— Ei, şi a doua ipoteză care mai e ? întrebă ofiţerul de bord.

— A doua ipoteză ? Cu vreo zece ani în urmă, în Oceanul Îngheţat s-au descoperit nişte munţi enormi de gheaţă în derivă — nişte aisberguri gigantice. Ele navighează în derivă pe drumuri eliptice şi din cînd în cînd pătrund în regiunea insulelor Novosibirsk.

— Atunci care dintre ipoteze este cea justă ?

— Mai mult ca sigur că amîndouă sînt juste. Nu este exclus ca mai la nord de insulele Novosibirsk să fi existat pe timpuri mici insule care însă mai tîrziu se vor fi topit. Toţi însă care au văzut „Pămîntul lui Sannikov" susţin că avea un aspect muntos. Şi de aceea cred că aceste aisberguri au fost luate drept pămînt... Ele au fost văzute cînd veneau plutind, n-au putut fi însă găsite după ce se depărtau.

— Înseamnă că nici Jilţov n-a descoperit „Pămîntul lui Sannikov", oftă ofiţerul de bord. Era limpede că toate cele povestite de mine îl dezamăgiseră nespus de mult.

— Păcat...

Îi lăsai să discute mai departe şi luai o lopată, gata să ies din cort.

— Unde te duci ? mă întrebă Beriozkin.

— După caietul lui Zalţman. Vreau să-l caut şi să-l dezgrop.

— Mă urmară cu toţii, dar, o dată ajunşi la plopul răsturnat, pilotul şi ofiţerul de bord ne dădură la o parte, cerînd să sape ei. Eu şi cu Beriozkin ne mulţumirăm să dăm în răstimpuri doar cîteva instrucţiuni în legătură cu operaţia aceasta. În timp ce pilotul scotea cu grijă pămîntul, iar celălalt îi tot cerea lopata, mă întrebam dacă nu cumva caietul putrezise de mult, iar noi îl căutăm degeaba. Aveam motive întemeiate să mă tem de acest lucru. Doar, după cum se ştie, tot nordul Siberiei se află în stare de îngheţ permanent : în unele locuri, pămîntul este îngheţat pînă la o adîncime de cîteva sute de metri şi nu se topeşte niciodată ; în timpul verii polare, care e foarte scurtă, se încălzeşte numai stratul superior al solului, care este denumit „strat activ". Puterea de topire a acestei pături nu trece în majoritatea cazurilor de jumătate de metru în adîncime şi doar în văile fluviilor mari ajunge pînă la doi metri ; ea este, într-adevăr, foarte „activă" : vara se topeşte, se satură de apă, iar toamna începe să îngheţe de la suprafaţă ; stratul superior al gheţei apasă asupra stratului umed, acesta se umflă, sparge pojghiţa de

gheață și iese afară. Fără îndoială că Zalțman a ascuns caietul în limitele păturii active; și chiar dacă l-a împachetat foarte bine, totuși nu erau speranțe să-l găsim în stare bună.

Din păcate am avut dreptate. Pachetul l-am descoperit, dar într-o stare de plîns. L-am adunat cu grijă și l-am dus în cort, însă nu știam ce să facem cu el. Pînă la urmă ne-am decis să-l uscăm.

A doua zi m-am așezat din nou să studiez jurnalul lui Jilțov. Expediția lui a avut aceeași soartă ca și alte multe expediții. În marea vest-siberiană, „Zarea-2" a fost blocată între banchize, care, într-un timp foarte scurt, s-au sudat între ele. Goeleta deveni astfel prizoniera ghețurilor, din strîmtoarea cărora n-a mai reușit să scape. Vasul porni încet în derivă spre vest... Curînd începu noaptea polară. Judecînd după jurnalul lui Jilțov, expediția era bine aprovizionată. Cu toate acestea, spre mijlocul iernii, cîțiva dintre membrii expediției începură să prezinte simptomele clasice ale îmbolnăvirii de scorbut... Nu era de mirare, fiindcă pe atunci nu se știa aproape nimic despre rolul vitaminelor.

Mai grav decît alții suferea de scorbut Jilțov, care nu-și revenise încă de pe urma accidentului său. El se ținea însă tare, căuta să stea mai mult în aer liber, făcea mișcare și lua parte la vînătoarea de foci, vînătoare, de altfel, rămasă fără rezultate. Pe lîngă scorbut izbucni și o altă boală pe care n-o cunoștea nimeni... Ultima însemnare, dictată de Jilțov, conținea un apel către Academia de științe și cîteva cuvinte calde către familie, mesaje care însă n-au mai ajuns niciodată la destinație... Jilțov își dădea seama că trebuia să moară, dar a rămas lucid și plin de curaj pînă în ultimul moment. Toți participanții la expediție, ale căror jurnale le-am citit pe urmă, susțineau acest lucru. Cu toții îl venerau pe șeful lor, care sta gata să-i părăsească, și se gîndeau cu teamă la ziua de mîine; fără Jilțov, fără omul care știuse să-i strîngă în jurul său, viitorul apărea pentru toți în culori sumbre. Cu o zi înainte de moarte, Jilțov chemă la el în cabină pe toți colaboratorii științifici ai expediției, îl invită și pe comandantul vasului. Luîndu-și rămas bun de la toți, el spuse că predă drepturile sale de șef locotenentului Cerkeșin.

— El este acela care are mai multă experiență decît toți, explică Jilțov. El va fi în stare să ducă expediția la bun sfîrșit.

Jilțov făcu o mișcare slabă cu mîna, și Cerkeșin, care înțelese ce anume voia, îi luă mîna într-a lui și o strînse ușor.

— Expediția își va îndeplini sarcina, spuse scurt Cerkeșin. V-o făgăduiesc eu...

Jilțov a fost înmormîntat între blocurile de gheață, în apropierea goeletei. Însemna că noi greșisem, presupunînd că mormîntul său se află în Valea-celor-patru-stîlpi...

La o lună după aceea muri șeful de echipaj. Cu acest trist eveniment se întrerupeau toate jurnalele găsite de noi. Apoi, cu o pauză de o săptămînă-două, urmau numai niște însemnări laconice care vesteau pieirea goeletei : a fost strivită de ghețuri în apropierea malurilor Ciukotkăi...

CAPITOLUL XI

În care creierul omenesc îndeplinește sarcina care întrece puterile unei mașini electronice ; cronoscopul ne face un ultim serviciu, iar noi tragem ultimele concluzii și ne întoarcem la Nîrkovo

Noi știam firește că vasul pierise, dar socoteam pe drept cuvînt că era puțin probabil să fi fost părăsit de echipaj. Mai știam că toți participanții la expediție care rămăseseră în viață porniseră spre sud, că au ajuns cu bine pe continent, că au trecut lanțul munților Anadîr și că au ajuns în Valea-celor-patru-stîlpi. Toate acestea însă nu erau decît latura secundară a evenimentelor și nu ne era lămurit de ce în Valea-celor-patru-stîlpi a avut loc o tragedie, de ce Zalțman își punea problema cu atîta tărie dacă ei procedaseră just sau nu... De data aceasta, cronoscopul nu ne mai putea da absolut nici un ajutor, iar jurnalele tăceau : oamenii, din pricina încercărilor prin care treceau, nu se vor mai fi gîndit să descrie raporturile dintre diferitele fapte ; ei luptau pentru a-și salva viața, ceea ce le lua ultimul strop din forțele lor slăbite !

— În tine e toată speranța noastră, Verbinin, îmi spuse Beriozkin.

— În mine ?

— Da, în tine. Într-o zi tu mi-ai povestit prin ce se deosebește munca unui scriitor de munca unui anchetator. Îmi aduc aminte că te-ai exprimat cam așa : „Un anchetator pornește de la evenimente spre caractere, iar un scriitor de la caractere spre evenimente".

Este adevărat că într-o zi am discutat cu Beriozkin o astfel de temă. Nu-mi aduc aminte cum am început să vorbim despre lucrul acela, știu însă că i-am spus că un proces creator se împarte în două etape. Scriitorul este numai atîta timp stăpînul situației pînă cînd își alege caracterele pentru eroii lui și le propune anumite situații. În momentul însă cînd caracterele s-au format și autorul le-a reunit într-un mediu concret, scriitorul se transformă parcă dintr-un creator într-un observator, eroii lui încep să acționeze în mod independent, potrivit cu particularitățile fiecăruia ; în imaginea autorului, ei sînt aidoma unor ființe reale, pe care nimeni nu le mai poate stăpîni. Am ajuns mai de mult la concluzia că eroii plăsmuiți acționează în închipuirea scriitorului exact ca niște oameni vii cu caractere asemănătoare și care trăiesc în același mediu. Desigur, vorbesc despre logica conduitei, cred însă că acesta este lucrul principal.

— Dar de ce-ai adus vorba despre asta ? îl întrebai pe Beriozkin, căutînd să pricep la ce anume făcea el aluzie.

— Încearcă și tu și creează ceva, spuse el. Cunoaștem de-acum caracterele oamenilor și împrejurările în care s-au petrecut evenimentele. Tu ești doar acela care ar trebui să ghicești cum s-au comportat ei... Cazul acesta este tocmai acela, dificil și complicat, în care nici o mașină electronică, oricît de grozavă ar fi ea, nu poate înlocui creierul omenesc. Îți aduci aminte atunci la Saian cînd ai susținut că numai creierul este adevăratul cronoscop ?

Țineam minte totul, dar creația artistică — și tocmai la aceasta mă îndemna Beriozkin — cere o pregătire sufletească deosebită, o dispoziție anumită.

— Și ce, n-ai decît să-ți creezi această dispoziție, îmi spuse zîmbind, însă pe un ton categoric, Beriozkin.

După ce-am analizat toate faptele ce ne erau cunoscute, mi-am dat seama că problema nu este chiar atît de grea după cum mi s-a părut în primul moment. Caracteristicile lăsate de Jilțov, descrierea primului conflict și chiar ultimele cuvinte ale muribundului Zalțman, care scrisese cuvîntul „Salvatorul“ și numele lui Cerkeșin aproape alături, permiteau oarecum să-ți formezi o idee despre evenimentele care s-au petrecut după pieirea goeletei „Zarea-2“ și care au dus la izgonirea locotenentului Cerkeșin din mijlocul membrilor expediției... Da, la izgonirea lui. Despre aceasta — e adevărat că în foarte puține cuvinte, dar destul de explicit — se vorbea într-o notă găsită de noi în mormanul de hîrtii din colibă...

Iată cum îmi imaginez eu că s-au petrecut evenimentele ultimelor luni ale expediției polare a lui Jilțov :

...Strivită de gheţuri, goeleta a dispărut în noianul oceanului. Zguduiţi de cele întîmplate, oamenii priveau cum nişte blocuri enorme de gheaţă se prăvăleau peste apele negre care le înghiţiseră vasul. Cu toţii îşi dădeau seama că s-a întîmplat ceva groaznic, ireparabil şi fără vreo speranţă de ajutor de nicăieri. Sper să nu greşesc spunînd că oamenii au rămas buimăciţi, gata să-şi piardă capul. Nici astronomul Mazurin, nici etnograful Konoplev, nici medicul Zalţman şi marinarul Rozanov nu mai participaseră pînă atunci la vreo expediţie arctică şi n-aveau nici o experienţă în mersul pe jos pe gheaţa polară. Numai locotenentul Cerkeşin, care poseda o experienţă mai mare decît ei toţi, îşi păstră sîngele rece ; el se considera drept personajul principal, drept omul de care depindea salvarea celorlalţi, şi, avînd în vedere caracterul său mîndru şi dornic de putere, această situaţie îi dădu o cutezanţă îndoită. Nu mă îndoiesc că tocmai Cerkeşin a ştiut să susţină şi să insufle curaj oamenilor, a ştiut să le redea speranţa în salvarea lor şi puterea de a lupta... E fără îndoială că el i-a condus pe naufragiaţi spre malurile îndepărtate ale Ciukotkăi...

Oamenii îl urmau, şi Cerkeşin se simţea pătruns tot mai mult de simţămîntul puterii şi al importanţei sale ; încetul cu încetul el a încetat să mai înţeleagă că o disciplină conştientă şi o supunere de rob sînt două lucruri distincte, uitînd şi nesocotind faptul că numai o luptă în comun putea asigura salvarea tuturora. În gîndul său îşi atribuia nesăbuit tot ce se făcea de către însoţitorii şi tovarăşii săi de suferinţă şi tocmai de aceea îi trata cu un dispreţ nemicşorat. În scurt timp, în caracterul lui începură să se ivească şi alte trăsături. Faţă de colaboratorii ştiinţifici ai expediţiei şi faţă de ajutorul său, el avu o atitudine ceva mai puţin aspră, în schimb pe marinari şi pe iakuţi îi trata grosolan, se agăţa de orice lucru, ajungînd pînă acolo încît îi bătea cumplit. Cum era şi de aşteptat, împotriva acestei stări de lucruri se ridică Rozanov. De data aceasta însă nu mai găsi sprijin din partea nimănui. Principiul vechi „a împărţi şi a domni“ dăduse rezultate bune şi acum. Oamenii faţă de care Cerkeşin începuse a se purta mai prietenos, printre ei şi astronomul Mazurin şi medicul

Zalţman, tăceau, iar marinarii şi iakuţii, oameni obişnuiţi să asculte de ordine, demoralizaţi de împrejurările acelea neobişnuite, nu mai erau capabili să opună rezistenţă. Cerkeşin nu întîrzie să profite de acest lucru şi la fiecare etapă a drumului eforturile cele mai grele cădeau pe umerii iakuţilor şi ai marinarilor.

Rozanov ghicise intenţia lui Cerkeşin : acesta era hotărît să-i salveze pe unii cu preţul vieţii celorlalţi, adică, mai precis, era hotărît să se salveze întîi pe sine însuşi ; Cerkeşin ştia însă că singur nu se va putea salva, aşa că în gîndul său condamnase la pieire pe marinari şi pe iakuţi. Cel mai intolerant era faţă de iakuţi, şi această atitudine îi îngădui lui Rozanov să cîştige un prim aliat în persoana etnografului Konoplev. Nici bolşevicul-revoluţionar şi nici savantul-etnograf, un om cinstit, nu puteau să asiste resemnaţi la o manifestare atît de violentă a rasismului. Şi atunci cînd Cerkeşin dădu drumul pumnilor, mînîndu-i la drum pe iakuţii sleiţi de puteri, Rozanov şi Konoplev le luară de îndată apărarea... Zalţman şi Mazurin îi compătimeau şi ei pe iakuţi, n-aveau însă curajul să se răzvrătească împreună cu Rozanov şi Konoplev împotriva lui Cerkeşin, care le mai salvase o dată viaţa, în vreme ce Govorov, ajutorul comandantului de vas, căuta să aplaneze conflictul...

Conflictul însă era cu neputinţă să mai fie aplanat. Micul grup de oameni pierduţi între gheţurile oceanului era frămîntat în felul său de aceleaşi contradicţii ca şi întreaga ţară în care era pe cale să izbucnească revoluţia. Şi acolo unii căutau să asuprească pe alţii, folosindu-se de prejudecăţi de rasă şi de clasă. Şi aci protestul era gata-gata să izbucnească. Lipsa de egalitate promovată de Cerkeşin se resimţea tot mai mult. Dar în special întrecuse orice margini în momentul cînd au ajuns pe continent.

Chinuiţi, înfometaţi, degeraţi, oamenii aceia izbutiră să treacă peste lanţul munţilor Anadîr şi pătrunseră într-o mică vale, unde dădură peste o colibă părăsită şi peste doi stîlpi înalţi, ridicaţi, se vede, mai de mult. Pesemne că acei stîlpi au provocat multora gînduri negre : puterile îi părăseau văzînd cu ochii, alimentele erau pe sfîrşite, aproape că nu mai rămăsese nici o speranţă de salvare, iar cei mai slabi de

înger dintre ei se și vedeau înmormîntați în noianul zăpezilor nesfîrșite.

Cerkeșin hotărî să poposească în colibă pentru scurt timp. În primele zile se petrecu un eveniment trist, neașteptat, muri Mazurin. El nu făcuse impresia să fi fost mai puțin rezistent decît ceilalți, totuși după ce se culcase seara nu s-a mai trezit a doua zi. El fu înmormîntat în apropierea celor doi stîlpi găsiți și chiar atunci Rozanov ridică încă un stîlp în memoria expediției polare a lui Andrei Jilțov, care luase un sfîrșit atît de tragic.

Moartea lui Mazurin parcă îl biciui pe Cerkeșin. Două zile mai tîrziu izbucniră evenimentele care au dus la un sfîrșit fatal: Cerkeșin îi învinui pe iakuții Leapunov, Mihailov și pe Rozanov de sustragerea alimentelor și propuse să-i izgonească fără nici un fel de provizii din expediție. Aceasta însemna să-i trimită la moarte sigură, însă prin această hotărîre Cerkeșin spera să-și salveze propria-i viață. Atunci se petrecu un lucru pe care Cerkeșin, din cauza urii și a disprețului său adînc față de ceilalți oameni, nu l-a putut prevedea. Fără nici o greutate s-a putut constata că alimentele au fost ascunse de însuși Cerkeșin. Fostul comandant al goeletei căută să pună mîna pe armă, însă a fost imobilizat înainte de a trage măcar un singur foc. În aceeași zi, Cerkeșin a fost judecat de tovarășii lui. Rozanov propuse să se împartă toate proviziile în părți egale, să i se dea lui Cerkeșin partea lui și să fie izgonit din expediție. Împotriva acestui plan se ridică numai Zalțman. El vorbi de meritele lui Cerkeșin, aminti de împrejurările în care știuse să răzbată cu goeleta pînă la malurile insulei Bennett, cum i-a condus pe toți pînă la continent, dar Rozanov și Konoplev, și împreună cu ei și ceilalți, rămaseră neînduplecați.

În prezența lui Cerkeșin, toate proviziile fură împărțite în părți egale și una dintre ele o primi el. Zalțman încercă pentru ultima oară să apeleze la sentimentul de milă al celorlalți, dar atunci Rozanov îi propuse să plece el împreună cu Cerkeșin. Zalțman se sperie și nu mai spuse nimic. A doua zi, Cerkeșin părăsi Valea-celor-patru-stîlpi.

Dar și pentru ceilalți erau prea puține speranțe de salvare. De aceea, Rozanov propuse ca o parte din jurnale să fie lăsate

în colibă, putîndu-se întîmpla ca odată şi odată cineva să ajungă la colibă, să le găsească şi să le trimită la Petersburg. Aşa s-a şi făcut, apoi porniră cu toţii mai departe. Ce s-a mai întîmplat cu ei n-am reuşit să aflăm. Numai destinele lui Rozanov şi Zalţman le-am putut urmări pînă la sfîrşit.

Cît despre Cerkeşin, el s-a întors la colibă. Este mult mai greu să-ţi păstrezi curajul cînd eşti singur şi se vede că la această încercare grea n-a mai putut Cerkeşin să reziste. Învins, incapabil să mai lupte pentru propria-i viaţă, el s-a întors la colibă, vrînd probabil să-şi recunoască vina şi n-a mai găsit pe nimeni. Într-un acces de furie neputincioasă, el se apucă să taie şi să sfîşie jurnalele găsite, iar apoi... De altfel ce s-a întîmplat după aceea am putut vedea pe ecranul cronoscopului.

Iată cum mi-am imaginat eu că s-au putut petrece evenimentele după naufragiul goeletei. Poate că din cele ce am povestit nu totul se va fi petrecut chiar aşa, în detalii, dar şi Beriozkin şi pilotul împreună cu ofiţerul de bord erau de acord că punctele principale au fost prinse destul de exact şi sînt cu adevărat demne de crezare.

Înainte de a ne întoarce la Nîrkovo, luarăm hotărîrea — de altfel fără prea mari speranţe — de a supune examenului cronoscopic pachetul cu hîrtii care se uscase între timp, pachetul ascuns pe timpuri de Zalţman. Vreme de cîteva minute, cronoscopul refuză să răspundă la întrebările noastre, iar Beriozkin le repetă de cîteva ori, formulîndu-le în diferite variante.

În sfîrşit, pe ecran apăru o figură vagă. Imediat ne-am adus aminte că omul acela înalt şi spătos, cu expresia feţei atît de crudă, mai apăruse şi pînă atunci pe ecranul cronoscopului nostru.

— Să fie chiar el ? întrebă Beriozkin.

— După mine, el este, i-am răspuns convins.

Beriozkin conectă din nou aparatul, repetînd întrebarea şi imaginea deveni puţin mai clară.

— E Cerkeşin, spuse Beriozkin. Sînt sigur că el este. Zalţman a ascuns un caiet care nu era al său. Îţi aduci aminte de cuvintele : „Va trebui să nu ţin seamă de nimeni", „Scopul scuză mijloacele" şi altele asemănătoare ? Ele erau scrise de

Cerkeşin, care plănuia încă de pe atunci aventura lui. Iar cînd ea a dat greş, din anumite considerente, el i-a încredinţat caietul lui Zalţman, singurul om care îl mai simpatiza. Credea, se vede, că Zalţman are mai multe şanse să scape, acesta însă a preferat să ascundă caietul.

Această presupunere mi s-a părut destul de convingătoare şi i-am dat dreptate lui Beriozkin. Mai tîrziu, Zalţman, care n-a mai aflat nimic despre soarta lui Cerkeşin, a avut pînă la moarte mustrări de conştiinţă, el nu putea să-şi dea seama dacă s-a procedat atunci bine faţă de Cerkeşin. Însemnările sale el le pierduse pe drum. După revoluţie, stabilindu-se la Krasnodar, el luă hotărîrea să reconstituie din memorie istoria expediţiei polare.

...Chiar în aceeaşi seară, elicopterul nostru îşi luă zborul părăsind Valea-celor-patru-stîlpi ; pentru ultima oară apăru în fugă sub noi mica oază împădurită, pierdută în mijlocul pustiului arctic, şi elicopterul se îndreptă spre Nîrkovo.

Am făcut tot ce-am putut, am lămurit soarta expediţiei polare dispărute. În ceea ce priveşte cronoscopul, ei da, cronoscopul a trecut cu bine prima încercare. El ne-a fost de mare ajutor şi nădăjduim, eu împreună cu Beriozkin, ca în viitor să ne aducă servicii şi mai mari.

În romîneşte de PETRU VINTILĂ şi
MARGARETA ROMAN

REVISTA „SECOLUL XX" – nr. 9/1961

Un număr dedicat literaturii de anticipație

Începînd de la povestiri și pînă la studii și informații, revista „Secolul XX" și-a consacrat o mare parte din sumar literaturii științifico-fantastice, lucru care a fost apreciat pozitiv de toți cititorii acestei publicații.

Desigur că astăzi, cînd Gagarin și Titov au inaugurat era cosmică și cînd întreg poporul sovietic a pornit cu îndrăzneală și entuziasm la construirea desfășurată a societății comuniste, genul literaturii de anticipație are datoria să se avînte și mai întraripat spre viitor.

Faptul că și revista „Secolul XX" a găzduit cu ospitalitate acest gen este binevenit și reprezintă încă o dovadă a actualității și a importanței lui.

Anatoli Dneprov este pentru cititorii noştri un nume foarte cunoscut. În viitoarele fascicule ale Colecţiei veţi avea prilejul să citiţi cîteva noi lucrări de anticipaţie ale acestui autor care este în acelaşi timp scriitor şi cibernetician.

Ca şi în „Crabii mişună pe insulă“, „Mela“ şi „Ecuaţiile lui Maxwell“, A. Dneprov ne va pasiona în noile lui povestiri prin uimitoarea temeritate a fanteziei lui ştiinţifice şi prin forţa de a crea momente de un mare dramatism.

Cu prilejul Anului nou, urăm cititorilor noştri fericire şi multe succese în muncă şi la învăţătură, pentru o necontenită înflorire a scumpei noastre patrii socialiste.

LA MULŢI ANI!

Tiparul: Combinatul poligrafic Casa Scînteii

2012

CLUB COLECȚIA Povestiri ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE

cpsf.info

prelucrare & editor Costin Teo Graur

i.m. Pompilu

Au scanat, corectat, prelucrat.

Ceea ce nu au fost în stare redacțiile Știință și tehnică
sau cei care au dat să continue CPSF, au reușit, cu multă dăruire,
muncă și cheltuială, acești entuziaști.

Lor trebuie să le mulțumim pentru că avem acum posibilitatea
să (re)citim legendara Colecție.

clandher
flash_gordon
evilgheorghe
krokodyliu
progressivefan3
car_deva
coollo
fractalus
panionios
nid68
un anonim (RK)
Gyuri
hunyade
dl. Dan Lăzărescu
Cilly Willy
fizikant
Doru Filip
connieG

(dacă este omis cineva, vă rog un email și reparăm greșeala)

Abonamentele la revista „Ştiinţă şi Tehnică" şi la colecţia de „Povestiri ştiinţifico-fantastice" se primesc pînă cel mai tîrziu în ziua de 23 a lunii, cu deservirea în a doua lună următoare.

Abonamentele se primesc de către difuzorii de presă din întreprinderi, instituţii şi de la sate, secţiile de difuzare a presei, precum şi de către factorii şi oficiile poştale.

APARE DE DOUĂ ORI PE LUNĂ - PREŢUL 1 LEU

DECEMBRIE 1961